

6 φορές που η ιδιοφυής στρατηγική του Κολοκοτρώνη συνέτριψε τους Τούρκους.

Γράφει ο Γιάννης Παπαθανασίου.



Η επέτειος για 200 χρόνια από την Επανάσταση συνοδεύεται μέχρι στιγμής από μια συντονισμένη προσπάθεια αποδόμησης των μορφών και των γεγονότων. Η γενικευμένη άγνοια για το '21 συνθέτει, άλλωστε, το καλύτερο υπόστρωμα για την διαστρέβλωσή του.

Έτσι, ακόμα και η γνωστότερη μορφή της Επανάστασης, ο Θ. Κολοκοτρώνης, κατηγορείται ως σφαγέας, μισθοφόρος, κατσικοκλέφτης. Οι αντικειμενικότεροι, ακόμα, τον θεωρούν έναν ικανό στρατιωτικό, παραγνωρίζοντας, όμως, τα υπόλοιπα χαρίσματά του. Ο Γέρος του Μωριά υπήρξε, όμως, μια πολύπλευρη προσωπικότητα, με ευρύτερες γνώσεις που αφορούσαν τον πολιτικό, τον διπλωματικό, τον ψυχολογικό και πρωτίστως τον πολεμικό τομέα. Από την παιδική του ηλικία, με μικρά ενδιάμεσα διαλείμματα, πολέμωσε συνεχώς, έχοντας αποκτήσει τεράστια εμπειρία, τόσο στον προεπαναστατικό κλεφτοπόλεμο, όσο και στον τακτικό Αγγλικό στρατό. Είχε συμμετάσχει, μάλιστα, μέχρι και σε ναυτικό πόλεμο, στο κίνημα του Νικοτσάρα και στον Ρωσικό στόλο. Ταυτόχρονα, όμως, αν και ολιγογράμματος, μελετούσε φανατικά, εκτός από τα πολύτιμα εκκλησιαστικά βιβλία, την Ελληνική Ιστορία

και την Ιστορία του Σκεντέρμπεη, και κατά καιρούς χρησιμοποίησε τακτικές με ιστορική αναφορά. Η συναναστροφή με σπουδαία πρόσωπα του Ελληνισμού της εποχής, ειδικά κατά την παραμονή του στα Επτάνησα, αλλά και με φιλέλληνες βετεράνους των ναπολεόντιων πολέμων, μόνο θετική επίδραση είχε στην σκέψη του Κολοκοτρώνη. Η σκέψη αυτή τον κατέστησε φυσικό ηγέτη της Επανάστασης στην Πελοπόννησο και τον βοήθησε να συντρίψει κατά πολύ υπέρτερους αντιπάλους.

Παρακάτω αναφέρονται έξι περιπτώσεις που η ιδιοφυία και η στρατηγική του Γέρου συνέτριψε ενάντια σε όλες τις προβλέψεις τους Τούρκους και συνέβαλε τα μέγιστα στην Απελευθέρωση.

1. ΜΑΧΗ ΣΤΟ ΒΑΛΤΕΤΣΙ.

Τον Απρίλιο του 1821, οι επαναστατημένοι Έλληνες ξεκίνησαν την πολιορκία της Τριπολιτσάς. Ο Κολοκοτρώνης διέγινωσε σωστά πως οι Τούρκοι θα προσπαθούσαν να σπάσουν την πολιορκία, και αποφάσισε να οχυρώσει ελληνικά στρατόπεδα στα βουνά δυτικά και νοτιοδυτικά της πόλης. Το Βαλτέτσι επιλέχθηκε ως το κύριο οχυρωμένο στρατόπεδο, καθότι δέσποζε πάνω στην βασική οδό ανεφοδιασμού της Τριπολιτσάς, και γιατί ήταν φύσει οχυρή τοποθεσία, με τέσσερις απόκρημνους λόφους να υψώνονται γύρω απ' το χωριό. Επιπλέον οι επιτιθέμενοι, κατά την έφοδο στο στρατόπεδο, θα χρειαζόταν να ανέβουν μια πλαγιά εν μέσω διασταυρούμενων πυρών απ' τις φρουρές, γεγονός που θα τους προκαλούσε σοβαρές απώλειες.

Η πρώτη προσπάθεια σύμπληξης στρατοπέδου στο Βαλτέτσι απέτυχε, καθώς στην εμφάνιση των Τούρκων οι Έλληνες αποχώρησαν έντρομοι. Ωστόσο, ο Κολοκοτρώνης επέμεινε, γνωρίζοντας τα πλεονεκτήματα του μέρους και κατάφερε να ξαναστήσει το στρατόπεδο. Μάλιστα, προέκυψε ενδοοικογενειακή σύγκρουση μεταξύ Κυριακούλη και Ηλία Μαυρομιχάλη, καθώς ο πρώτος πίστευε πως η επιστροφή στο μέρος της ήττας θα είχε αρνητική επίδραση στην ψυχολογία των απόλεμων ακόμα επαναστατών. Τελικά, ακολούθησε απρόθυμα τον ανιψιό του, καθώς είχε υποσχεθεί στον Πετρόμπεη πως δεν θα αφήσει μόνο τον γιό του.

Ο Κολοκοτρώνης επέβλεπε προσωπικά το κτίσιμο των οχυρωμάτων, τα οποία κατασκευάστηκαν έτσι ώστε να αξιοποιηθούν στο μέγιστο τα πλεονεκτήματα του μέρους.

Εν τέλει, στις 12 Μαΐου ο Μουσταφάμπεης κινήθηκε πανστρατιά από την Τριπολιτσά στο Βαλτέτσι, επικεφαλής 12.000 ανδρών. Οχυρωμένοι στα ταμπούρια του Βαλτετσίου τους περίμεναν 2.300 Έλληνες στην πλειοψηφία τους Μανιάτες, Αρκάδες και Μεσσήνιοι. Αν και διοικούνταν από ονομαστούς οπλαρχηγούς, όπως ο Μητροπέτροβας, ο Δαγρές, ο Τσαλαφατίνος και πολλά μέλη της οικογένειας Μαυρομιχάλη, μέχρι εκείνη την στιγμή δεν είχαν ιστορικό νικηφόρων συγκρούσεων με τον εχθρό. Αυτό το κενό κάλυπτε, όμως, το αριστοτεχνικό σχέδιο του Κολοκοτρώνη, ο οποίος είχε προνοήσει όταν οι Τούρκοι κινηθούν προς το Βαλτέτσι να δοθεί σήμα ώστε όλοι οι οπλαρχηγοί να τρέξουν απ' τα γύρω βουνά και να τους επιτεθούν από πίσω. Έτσι και έγινε. Όταν η εμπροσθοφυλακή του ντόπιου Πασά, Ρουμπή επιτέθηκε στα ελληνικά οχυρώματα, δέχθηκε ταυτόχρονα πισώπλατη προσβολή από τα σώματα του Κολοκοτρώνη και του Πλαπούτα, ενώ μέχρι το βράδυ συνέρρευσαν και άλλα ελληνικά σώματα. Ταυτόχρονα, μέσα από τα ταμπούρια οι κλεισμένοι Έλληνες με συνεχόμενες ομοβροντίες εξολόθρευαν τους άνδρες του Ρουμπή. Έτσι, οι επιτιθέμενοι, χάρη στην σύλληψη του Κολοκοτρώνη, βρέθηκαν κυκλωμένοι και αναγκασμένοι να αμυνθούν.

Ο Μουσταφάμπεης έστελνε συνεχώς ενισχύσεις στην πρώτη γραμμή και αποπειράθηκε να χρησιμοποιήσει και κανόνια. Ωστόσο, το ανάγλυφο της περιοχής ήταν τέτοιο που όταν οι κανονιοβολητές σημάδευαν χαμηλά δεν έπλητταν το Βαλτέτσι, ενώ όταν στόχευαν ψηλότερα τα βλήματα περνούσαν πάνω απ' το Βαλτέτσι και χτυπούσαν το κυκλωμένο στράτευμα του Ρουμπή.

Ο Κολοκοτρώνης, γνωρίζοντας πως αν οι κλεισμένοι στο Βαλτέτσι άντεχαν, οι τουρκικές δυνάμεις σύντομα θα εξαντλούνταν, προσπαθούσε με κάθε τρόπο να τους τονώσει την ψυχολογία. Έτσι, είχε στείλει έναν σημαιοφόρο στην κορυφή ενός γειτονικού λοφίσκου, ενώ και ο ίδιος φώναζε εμψυχωτικά λόγια στους κλεισμένους και ιδιαίτερα στον Μητροπέτροβα. Ο Μεσσήνιος οπλαρχηγός πλησίαζε τότε τα 80, αλλά πολέμησε ακατάπαυστα σχεδόν ένα 24ωρο. Μάλιστα, οι στρατιώτες του τού γέμιζαν το όπλο και αυτός πυροβολούσε εξοντώνοντας πλήθος αντιπάλων.

Ο Κολοκοτρώνης σχημάτισε ένα σώμα με επίλεκτους άνδρες και με έφοδο έφθασε μέσα στα ελληνικά οχυρά και εφοδίασε τους κλεισμένους με τα απαραίτητα. Τελικά, το επόμενο πρωί ο Μουσταφάμπεης, που είχε

πληροφορηθεί πως πλησιάζει ο Νικηταράς και πρόκειται να κυκλωθεί ολοκληρωτικά διέταξε γενική υποχώρηση.

Η ελληνική νίκη, αν και προκάλεσε μεγάλες τουρκικές απώλειες, σίγουρα δεν συγκρίνεται με άλλες μεγαλύτερες και συντριπτικότερες που ακολούθησαν. Ωστόσο, οι Έλληνες, που μέχρι τότε έφευγαν τρέχοντας στην εμφάνιση του εχθρού, πολέμησαν επί ένα 24ωρο σε μάχη κατά πρόσωπο και νίκησαν. Κατάλαβαν, έτσι, πως οι Οθωμανοί δεν είναι ανίκητοι και έκτοτε τους αντιμετώπιζαν με πολύ ανώτερο ηθικό.

2. ΠΟΛΙΟΡΚΙΑ ΤΗΣ ΤΡΙΠΟΛΙΤΣΑΣ.

Η Τριπολιτσά αποτελούσε το κέντρο της τουρκικής διοίκησης στον Μωριά. Όλοι οι Τούρκοι που εκδιώχθηκαν απ' τις γύρω περιοχές τις πρώτες ημέρες της Επανάστασης είχαν καταφύγει εκεί. Επίσης, οι θησαυροί της θα αποτελούσαν μία σημαντική ένεση στο επαναστατικό ταμείο. Για όλους αυτούς τους λόγους η απελευθέρωσή της ήταν σημείο-κλειδί για τον Αγώνα.

Η ιδιοφυής στρατηγική του Κολοκοτρώνη λειτούργησε καταλυτικά στην επίτευξή της. Άμεσα αντιλήφθηκε το προφανές: οι ολιγάριθμοι άτακτοι, χωρίς κανόνια και σύνεργα πολιορκίας, δεν θα μπορούσαν ούτε να κυκλώσουν τα τείχη της Τριπολιτσάς, ούτε να την εκπορθήσουν με έφοδο. Έτσι, σε συνεργασία με τον Υψηλάντη κατέστρωσαν ένα σχέδιο, βάση του οποίου οι Έλληνες ξεκινώντας από τα ορεινά θα στρατοπέδευαν κλιμακωτά όλο και πιο κοντά στην πόλη. Οι Τούρκοι ήταν απαραίτητο να πραγματοποιούν εξόδους για να συλλέγουν από την περιφέρεια τα προς το ζην. Σε αυτές τις εξόδους οι Έλληνες διενεργούσαν ενέδρες, με αποτέλεσμα να τους φθείρουν και να τους δημιουργούν επισιτιστικό πρόβλημα. Έτσι, σταδιακά τα επαναστατικά στρατεύματα σαν θηλιά έσφιγγαν την πόλη, έως ότου μετά την μάχη της Γράνας οι πολιορκημένοι ουσιαστικά δεν μπορούσαν καθόλου να εξέλθουν. Με λίγα λόγια ο Κολοκοτρώνης μετέτρεψε τα μειονεκτήματα του στρατεύματός του σε πλεονεκτήματα και έκανε πολιορκία ουσιαστικά αμυνόμενος, εφαρμόζοντας τον αγαπημένο του κλεφτοπόλεμο, στον οποίο σαφώς υπερτερούσε. Ο Γέρος, επίσης, σχεδίασε τις νικηφόρες μάχες που δόθηκαν γύρω απ' την πολιορκούμενη πόλη (Βαλτέτσι, Δολιανά, Γράνα, κλπ).

Όταν οι Τούρκοι της Τριπολιτσάς άρχισαν να εξαντλούνται ο Κολοκοτρώνης πέρασε στο επόμενο στάδιο της τακτικής του. Δεδομένου ότι οι

περισσότεροι Τούρκοι ζούσαν μέχρι πρότινος στα ίδια χωριά και γειτονιές με τους επαναστάτες, οι τελευταίοι κατόρθωναν να μπαينوβγαίνουν ελεύθερα στην πόλη για εμπόριο και κοινωνικές επαφές. Ο Κολοκοτρώνης, έτσι, είχε παντού μάτια και αυτιά. Σε μια τέτοια περίπτωση, άλλωστε, έγινε και η τελική είσοδος των Ελλήνων στην Τριπολιτσά.

Προηγουμένως, ο σοφός Στρατηγός είχε φροντίσει να εξουδετερώσει τους Αλβανούς, που αποτελούσαν το πιο αξιόμαχο τμήμα των κλεισμένων. Εκμεταλλευόμενος τις προσωπικές γνωριμίες, αλλά και την γνώση του ψυχισμού τους έκανε ξεχωριστές συμφωνίες μαζί τους, αποδυναμώνοντας και διχάζοντας τον αντίπαλο.

Γενικά, απελευθέρωση της Τριπολιτσάς είναι συνέπεια ενός άριστα οργανωμένου σχεδίου και σίγουρα χωρίς αυτό θα ήταν αδύνατη η επίτευξή της.

3. ΜΑΧΗ ΤΗΣ ΓΡΑΝΑΣ.

Σημείο καμπής για την απελευθέρωση της Τριπολιτσάς αποτέλεσε η Μάχη της Γράνας. Μετά από αυτή οι Τούρκοι σταμάτησαν τις εξόδους και το επισιτιστικό πρόβλημά τους εντάθηκε.

Η Γράνα ήταν μια μεγάλη τάφρος μήκους 700 μέτρων και πλάτους 1 μέτρου, που με εντολή του Κολοκοτρώνη σκάφτηκε σε ένα κομβικό σημείο έξω απ' την Τριπολιτσά. Η ιδέα της γράνας ανήκε στον υπέργηρο πατέρα του Πλαπούτα, παλιό και έμπειρο κλέφτη.

Την νύχτα 9 προς 10 Αυγούστου 1821 6.000 Τούρκοι βγήκαν απ' την Τριπολιτσά για να λεηλατήσουν τα περίχωρα. Περνώντας από την άδεια τάφρο πίστεψαν πως οι Έλληνες κατασκεύαζαν κάποιο έργο υδροδότησης. Αφού λεηλάτησαν αρκετά μέρη, στην θέση Καπνίστρα συνάντησαν τον Δαγρέ με 200 άνδρες. Μετά από σύντομη συμπλοκή ο πολύπειρος Δαγρές κλείστηκε σε μία γειτονική σπηλιά, όπου ακολούθησε σφοδρή μάχη.

Εν τω μεταξύ, 2.000 Έλληνες υπό τον Κολοκοτρώνη εισήλθαν στην Γράνα για να εμποδίσουν τους Τούρκους, όταν θα επέστρεφαν. Στα σώματα που πολέμησαν μέσα απ' την Γράνα συμμετείχαν κυρίως Αρκάδες, κάποιοι Επτανήσιοι που συνόδευαν τον Κολοκοτρώνη, αλλά και όσοι είχαν διασωθεί απ' την Επανάσταση στην Μολδοβλαχία και διασχίζοντας όλα τα Βαλκάνια είχαν φθάσει μόλις την προηγούμενη ημέρα έξω από την Τρίπολη. Όλοι αυτοί μέσα

σε λίγη ώρα βρέθηκαν να δέχονται διμέτωπη επίθεση. Απ' την μία πολεμούσαν τους Τούρκους που επέστρεφαν γεμάτοι λάφυρα στην πόλη και απ' την άλλη εκείνους που έβγαιναν σε ενίσχυση εκείνων που πολεμούσαν τον Δαγρέ. Ο Κολοκοτρώνης διέταξε τότε τους άντρες του να πολεμήσουν πλάτη με πλάτη. Οι Τούρκοι αιφνιδιάστηκαν, καθώς δεν γνώριζαν για την Γράνα και δεν ήταν προετοιμασμένοι να πολεμήσουν σε αυτή την θέση. Ο Κολοκοτρώνης για να προλάβει την αποστολή τουρκικών ενισχύσεων διέταξε τον Υψηλάντη για αντιπερισπασμό να επιτεθεί στην πόλη.

Πολλοί ιππείς, έτσι, προσπαθούσαν να πηδήξουν πάνω απ' την Γράνα, ενώ άλλοι έπεφταν μέσα σε αυτή. Ταυτόχρονα ο Δαγρές με την βοήθεια ενισχύσεων που του έστειλε ο Κολοκοτρώνης αντεπιτέθηκε και κυνήγησε τους Τούρκους ως την Γράνα. Συνολικά σκοτώθηκαν 400 Τούρκοι, ενώ το ήδη πεσμένο ηθικό τους καταβαραθρώθηκε.

4. ΜΑΧΗ ΣΤΑ ΔΕΡΒΕΝΑΚΙΑ ΚΑΙ ΚΑΤΑΣΤΡΟΦΗ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΛΗ.

Τα Δερβανάκια αποτελούν την πιο διάσημη στιγμή του Γέρου του Μωριά και μια απόδειξη πως οι λίγοι μπορούν να συντρίψουν τους πολλούς όταν διοικούνται από τον κατάλληλο ηγέτη. Ο Κολοκοτρώνης ήδη πριν την μάχη είχε καταφέρει κάτι που λίγο καιρό νωρίτερα φάνταζε ακατόρθωτο. Ο μεγαλύτερος τουρκικός στρατός που πάτησε μέχρι τότε το πόδι του στην Ελλάδα είχε αποτύχει να υποτάξει την Επανάσταση και ετοιμάζονταν να επιστρέψει στην βάση του στην Κόρινθο για να αναδιοργανωθεί.

Σε αυτό τον οδήγησε η τακτική της καμένης γης που εφάρμοσε ο Κολοκοτρώνης. Ο Έλληνας στρατηγός, μιμούμενος τον Ρόδιο μισθοφόρο Μεμωνα, που για λογαριασμό των Περσών θέλησε να καταστρέψει τις σοδειές, ώστε ο στρατός του Μεγάλου Αλεξάνδρου να λιμοκτονήσει στην Μικρά Ασία, κατάφερε να προκαλέσει οξύ επισιτιστικό πρόβλημα στον Δράμαλη. Έτσι ο τελευταίος υποχρεώθηκε να υποχωρήσει στην Κόρινθο. Γι' αυτό προσπάθησε μέσω ενός Έλληνα συνεργάτη του να παραπλανήσει τους επαναστάτες ότι απ' το Άργος που βρίσκονταν θα κινούνταν νοτιότερα. Με αυτό το τέχνασμα ήθελε να επιστρέψει ανενόχλητος. Ο Κολοκοτρώνης διέγνωσε έγκαιρα, ωστόσο, ότι ο τουρκικός στρατός δεν ήταν σε θέση να προχωρήσει και θα οπισθοχωρούσε. Η αριθμητική υπεροχή των Τούρκων ήταν τόσο μεγάλη που όταν πρωτοπέρασαν στον Μωριά δημιουργήθηκε στον Δράμαλη βεβαιότητα

επιτυχίας, με αποτέλεσμα να αφήσει τις διαβάσεις που οδηγούσαν πίσω στην Κορινθία (Δερβενάκια, κλπ) αφύλακτες. Αυτό φρόντισε να εκμεταλλευτεί ο Κολοκοτρώνης και αμέσως πρότεινε οι Έλληνες να τις καταλάβουν και να παγιδεύσουν τον εχθρό. Πολλοί οπλαρχηγοί, και κυρίως ο Πετρόμπεης Μαυρομιχάλης, διαφώνησαν μαζί του, ενώ κάποιοι δεν πίστεψαν ούτε πως ο Δράμαλης σκόπευε να υποχωρήσει.

Τελικά ο Κολοκοτρώνης επέμεινε και πήγε στα Δερβενάκια με 2.350 άνδρες, όπου στις 26 Ιουλίου, όπως είχε προβλέψει, εμφανίστηκαν οι Τούρκοι. Από εδώ και στο εξής ο Γέρος με χειρουργικές κινήσεις, λες και παίζει σκάκι, καθοδηγεί τον εχθρό στην θανάσιμη παγίδα που του έχει στήσει. Μελετώντας κανείς σήμερα την εξέλιξη της μάχης εύλογα θα θεωρήσει πως είχαν προηγηθεί χρονοβόρες προετοιμασίες και σίγουρα φαντάζει ακατόρθωτο το ότι ο Έλληνας στρατηγός συνέλαβε ένα τέτοιο σχέδιο ουσιαστικά επί τόπου.

Ο Δράμαλης είχε 4 διαδρομές απ' τις οποίες θα μπορούσε να περάσει στην Κόρινθο. Ο Κολοκοτρώνης, αφού ορθά απέκλεισε την επιλογή του Αγιονορίου, και επειδή δεν είχε επαρκείς δυνάμεις για να καλύψει όλες τις υπόλοιπες, κατέφυγε στο ακόλουθο τέχνασμα. Σε ένα κομβικό σημείο τοποθέτησε ένα <<ψευδοστράτευμα>>, το οποίο θα δρούσε αποτρεπτικά και θα ωθούσε τους Τούρκους στα στενά των Δερβενακίων, όπου ήταν κρυμμένοι οι Έλληνες. Το ψευδοστράτευμα αποτελούνταν από ζώα, στα οποία είχαν φορέσει φέσια και από ηλικιωμένους, ανήμπορους να πολεμήσουν. Το κόλπο πέτυχε και οι Τούρκοι θέλοντας να αποφύγουν την σύγκρουση προχώρησαν ανυποψίαστοι προς τα Δερβενάκια. Στην είσοδο του στενού τους περίμενε ο Κολοκοτρώνης με κάποιους οπλαρχηγούς, οι οποίοι άνοιξαν κουβέντα με τους προπορευόμενους Αλβανούς. Οι Αλβανοί μπουλουκτσήδες τους ζητούσαν να κάνουν συμφωνία για να περάσουν αμαχητί, φοβούμενοι κυρίως μην τους επιτεθεί το ψευδοστράτευμα, καθώς οι υπόλοιποι Έλληνες παρέμεναν κρυμμένοι. Ο Κολοκοτρώνης επίτηδες χρονοτριβούσε στις συζητήσεις και είχε δώσει εντολή κανείς να μην βιαστεί να πυροβολήσει προτού δώσει εντολή. Σκοπός του ήταν αφενός να εισέλθουν περισσότεροι Τούρκοι στο στενό και αφετέρου να αλλάξει η θέση του ήλιου που τύφλωνε τους Έλληνες.

Όταν έκρινε ότι έφθασε η κατάλληλη στιγμή έδωσε το σύνθημα της επίθεσης και οι Έλληνες ξεπρόβαλαν μέσα από την χαράδρα και επιτέθηκαν

στους ανυποψίαστους Τούρκους, που είχαν προχωρήσει στο στενό. Οι τελευταίοι μαζί με όσους δεν είχαν ακόμα εισέλθει στα Δερβενάκια, προσπάθησαν να υποχωρήσουν και να περάσουν από γειτονικό στενό. Στην κομβική θέση Παναγοράχη τους περίμενε, όμως, ο Αντώνης Κολοκοτρώνης, ανιψιός του Θεόδωρου, ο οποίος τους έφραξε τον δρόμο και τους έσπρωξε ουσιαστικά προς την χαράδρα του Αγίου Σώστη. Εκεί έφθασε την τελευταία στιγμή ο Νικηταράς μαζί με τους άνδρες του Παπαφλέσσα και του Υψηλάντη, και μαζί με το σώμα του Αντώνη Κολοκοτρώνη έφραξε όλες τις διεξόδους της χαράδρας. Ο Νικηταράς, είτε τυχαία, είτε βάσει σχεδίου, έφθασε ακριβώς την κατάλληλη στιγμή. Αν είχε φθάσει λίγο νωρίτερα οι έντρομοι Τούρκοι βλέποντας τον θα υποχωρούσαν και δεν θα εγκλωβίζονταν στον Άγιο Σώστη, ενώ αν είχε καθυστερήσει οι αντίπαλοι θα περνούσαν ανενόχλητοι.

Σταδιακά ο Κολοκοτρώνης συγκέντρωσε στον Άγιο Σώστη τις δυνάμεις από τα Δερβενάκια και τις προφυλακές απ' τα υπόλοιπα στενά. Οι Τούρκοι είχαν πέσει στην καλοστημένη παγίδα και ήταν αδύνατο να γλιτώσουν. Έχασαν 2.500 με 3.000 άνδρες και αν τα σώματα του Πλαπούτα, του Γενναίου και του Παπανίκα είχαν ειδοποιηθεί εγκαίρως από τους αγγελιοφόρους του Κολοκοτρώνη οι απώλειες θα ήταν ακόμη μεγαλύτερες.

Η συντριβή του Δράμαλη στα Δερβενάκια ήταν, αναμφίβολα, το αποκορύφωμα της στρατηγικής σκέψης του Κολοκοτρώνη και της σύζευξης του παραδοσιακού κλεφτοπολέμου με τις ανάγκες της περίπτωσης.

5. ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΙΜΠΡΑΗΜ.

Μία άποψη που διακινείται ιδιαίτερα από ιστορικούς της εθνομηδενιστικής σχολής, οι οποίοι δίνουν τον τόνο στην περίφημη επιτροπή για τα 200 χρόνια, είναι ότι ο Ιμπραήμ νικήθηκε από τις Μεγάλες Δυνάμεις στο Ναυαρίνο και συνεπώς σε αυτές οφείλουμε την ελευθερία μας. Χωρίς την συνεισφορά των ξένων ποτέ δεν θα μπορούσαν οι κατώτεροι των περιστάσεων επαναστάτες να αντιμετωπίσουν τον σύγχρονο και ισχυρό αιγυπτιακό στρατό, για αυτό τους οφείλουμε αιώνια ευγνωμοσύνη και υποταγή.

Τα πράγματα, ωστόσο, μόνο έτσι δεν έγιναν και η μελέτη των γεγονότων μπορεί να το επιβεβαιώσει. Ο Ιμπραήμ είχε αποτύχει στον σκοπό του, να υποτάξει γρήγορα τους Έλληνες, και είχε ουσιαστικά αδρανοποιηθεί πριν το Ναυαρίνο. Στον Μωριά δεν είχε καταφέρει μετά το καλοκαίρι του 1825 να

νικήσει σε κατά παράταξη μάχη. Την ίδια ώρα στην Ρούμελη έδινε χρονοβόρες μάχες και πολιορκίες, οι οποίες τον οδηγούσαν σε πύριες νίκες και αδυναμία ολοκληρωτικής καθυπόταξης της Επανάστασης. Στον περίβολο του Μεσολογγίου και της Ακρόπολης άφησε περισσότερους νεκρούς από όσους είχαν οι Έλληνες σε όλες τις μάχες της Επανάστασης.

Την αντιμετώπιση του Ιμπραήμ την οφείλουμε σε μεγάλο βαθμό στον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη. Ο Έλληνας στρατηγός αξιοποίησε στο έπακρο τα πλεονεκτήματα που του παρείχε η γεωγραφία της Πελοποννήσου. Γνωρίζοντας την υπεροχή του Ιμπραήμ σε μια κατά πρόσωπο σύγκρουση τον παρέσυρε να παίξουν την γάτα και το ποντίκι. Ο Ιμπραήμ κυνηγούσε τους Έλληνες, οι οποίοι άλλαζαν διαρκώς στρατόπεδα και κατέφευγαν στα ορεινά, όπου ο Αιγυπτιακός τακτικός στρατός δεν μπορούσε να δράσει. Είχαν σχηματίσει ένα δίκτυο από ορεινά καταφύγια, σπηλιές, μοναστήρια, όπου κατέφευγαν τόσο οι πολεμιστές, όσο και ο άμαχος πληθυσμός με τα περιουσιακά του στοιχεία, άμα την εμφάνιση των εχθρών. Είχε δημιουργηθεί, δηλαδή, ένα παλλαικό μέτωπο άμυνας, που θα ζήλευε κάθε αντάρτης. Σε αρκετές περιπτώσεις οι Τούρκοι κατάφεραν να πολιορκήσουν σπήλαια και μοναστήρια. Συνήθως, όμως, οι Έλληνες κατόρθωναν να ξεγλιστρήσουν αφού πρώτα προκαλούσαν σημαντική φθορά στον αντίπαλο. Σύμμαχος σε όλο αυτό το σχέδιο ήταν το μεγάλο προβάδισμα των επαναστατών να γνωρίζουν άριστα το πεδίο της σύγκρουσης το οποίο ο εχθρός αγνοούσε συχνά παντελώς. Δεν είναι τυχαίο ότι σε ένα τέτοιο <<κυνηγητό>> ο ίδιος ο Ιμπραήμ χάθηκε και περιπλανιόταν μόνο με έναν υπηρέτη του για ώρες.

Όποτε η κατάσταση ζόριζε περισσότερο πολλοί μάχιμοι Έλληνες κατέφευγαν και στην Μάνη, την οποία ο Ιμπραήμ απέτυχε να εκπορθήσει. Στο ίδιο πλαίσιο ο Γενναίος Κολοκοτρώνης οχύρωσε την Καρύταινα με σκοπό να δημιουργήσει και μια δεύτερη ζώνη καταφυγής.

Παράλληλα, όμως, ο Κολοκοτρώνης φρόντιζε να προκαλεί φθορές στον αντίπαλο με τις περίφημες <<χωσιές>>, δηλαδή με ενέδρες. Σκληροτράχηλοι οπλαρχηγοί, όπως ο Τσώκρης, ο Γκρίτζαλης, ο Σουλιώτης και κυρίως ο Πλαπούτας και ο Γενναίος επιδόθηκαν με μεγάλη επιτυχία στον αγαπημένο τους κλεφτοπόλεμο, παρενοχλώντας διαρκώς τα αντίπαλα στρατεύματα. Ακόμα, μεμονωμένοι χωρικοί συχνά επιτίθονταν σε Τούρκους που τους είχαν κλέψει ζώα για να πάρουν πίσω το βιός τους. Ο ίδιος ο Αιγύπτιος στρατάρχης πριν

φύγει απ' την Ελλάδα αναγνώρισε την ζημιά που του προκάλεσαν οι χωσιές και έκανε ειδική μνεία στην μαχητικότητα του Γενναίου, αλλά και στην στρατηγική του Θεόδωρου Κολοκοτρώνη, εκφράζοντας παράλληλα το παράπονο ότι ποτέ δεν τον αντιμετώπισε σε ανοιχτή μάχη.

Έτσι, ο Ιμπραήμ περιορίζονταν στην κατοχή των μεγάλων πόλεων της Πελοποννήσου και με συνεχόμενες εκστρατείες προσπαθούσε ανεπιτυχώς να υποτάξει την ύπαιθρο. Κατέφευγε μόνο σε σφαγές αμάχων, καταστροφές χωριών και λοιπά εγκλήματα, καθώς και στην κλοπή αγαθών και πρώτων υλών, τα οποία εν συνεχεία έστελνε στην Αίγυπτο καθιστώντας τον ελλαδικό χώρο μιας ιδιότυπης μορφής αποικία του. Ο Κολοκοτρώνης τον είχε θεμελιωδώς νικήσει.

Η αλήθεια είναι πως ο Κολοκοτρώνης κατέστρωσε και άλλα φιλόδοξα σχέδια, ακόμα και για ανοιχτή μάχη με τον Ιμπραήμ, τα οποία δεν πέτυχαν. Η καταδρομική κατάληψη της Τριπολιτσάς και η έξυπνη παγίδα που θέλησε να στήσει στα Τρίκορφα απέτυχαν λόγω της έλλειψης συνεννόησης και πειθαρχίας μεταξύ των οπλαρχηγών. Στην Τραμπάλα, αντίθετα, αν και υπερκεράστηκε από τους πολυάριθμους εχθρούς, ο Γέρος κατάφερε να ματώσει σημαντικά τον αντίπαλο και την κρίσιμη στιγμή να απεγκλωβίσει τους άντρες του.

Ο Ιμπραήμ κάποια στιγμή, αδυνατώντας να καταστείλει τους ανυπότακτους Μωραίτες, έψαξε διέξοδο στον προσεταιρισμό τους. Τότε η Επανάσταση βρέθηκε μπροστά σε μεγάλο κίνδυνο. Όπως εκ των υστέρων έγραψε ο ίδιος ο Κολοκοτρώνης τον καιρό του προσκυνήματος φοβήθηκε περισσότερο από ποτέ άλλοτε. Ωστόσο, κατόρθωσε, καταφεύγοντας κυρίως στην πυγμή και τις απειλές, να διασώσει τον Αγώνα. Έτσι, το προσκύνημα περιορίστηκε σε μεμονωμένες περιπτώσεις κυρίως στην Αιγιαλεία.

Αλλά και μετά το Ναυαρίνο ο Κολοκοτρώνης, εκκινώντας από την γεωπολιτική του αντίληψη, που αναφέρεται ακολούθως, τον αντιμετώπισε με τον καταλληλότερο για την περίπτωση τρόπο. Υπακούοντας τον Καποδίστρια τήρησε κατά γράμμα την συμφωνηθείσα εκχειρία και δεν απάντησε ακόμα και όταν ο Ιμπραήμ εκθεμελιώνει πόλεις. Γνώριζε ότι το ζητούμενο εκείνη την στιγμή, στην Πελοπόννησο τουλάχιστον, ήταν η αποχώρηση του εχθρού και όχι η εμπλοκή σε μια νέα ατέρμονη σύγκρουση. Ο πόλεμος στον Μωριά πλησίαζε στο τέλος του και προείχαν οι κατάλληλοι ελιγμοί ώστε να

απελευθερωθούν όσο το δυνατόν περισσότερες περιοχές και στην υπόλοιπη Ελλάδα. Για τον ίδιο λόγο δεν ενεπλάκη στον διχασμό που προκλήθηκε στο εχθρικό στράτευμα, παρότι και οι δύο πλευρές ζητούσαν επίμονα την βοήθειά του.

6. ΔΡΑΣΗ ΣΤΟΝ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ.

Η Ελληνική Επανάσταση είχε ως γνωστόν πολλά χαρακτηριστικά που την διαφοροποιούν από άλλες αντίστοιχες εθνοαπελευθερωτικές επαναστάσεις. Ένα από αυτά ήταν η απουσία ενός ηγέτη που θα συγκέντρωνε και την στρατιωτική και την πολιτική αρχή. Έλλειπε, δηλαδή, ένας Γκαριμπάλντι, ένας Μπολιβάρ, ένας Φιντέλ, ένας Διγενής. Αυτό οφείλονταν σε πολλούς παράγοντες, όπως οι προεπαναστατικές διαιρέσεις, οι τοπικισμοί, οι εμφύλιοι, αλλά και η ανυπαρξία μίας κατάλληλης προσωπικότητας. Έτσι, ο Δ. Υψηλάντης, αν και είχε πολύπλευρες ικανότητες και έχαιρε γενικής αποδοχής, δεν μπόρεσε να επιβληθεί και να έχει διάρκεια. Ο αδερφός του Αλέξανδρος εξοντώθηκε νωρίς, ενώ η χαρισματικότερη, ίσως, φυσιογνωμία της εποχής, ο Καποδίστριας, έφθασε αργά στην Ελλάδα. Περιπτώσεις, όπως ο Μαυροκορδάτος και ο Κωλέττης, κατείχαν τα πολιτικά, αλλά τα θαλάσσωσαν στα στρατιωτικά. Αντίστροφα, ο Καραϊσκάκης, ο Μπότσαρης και άλλοι εμπειροπόλεμοι καπετάνιοι, οι οποίοι κατά καιρούς κατέλαβαν ηγετικές θέσεις, ήταν παντελώς αδαείς περί της πολιτικής. Οι κατέχοντες το κεφάλαιο και την προεπαναστατική διοίκηση, όπως ο Πετρόμπεης και ο Κουντουριώτης, απώλεσαν άμεσα τους αρχηγικούς θώκους, καθώς τους έλειπε η κοινή αποδοχή, αλλά και οι ικανότητες. Κατ' αυτό τον τρόπο οι επαναστάτες κατέληξαν να ορίσουν για επικεφαλείς τους, ευτυχώς πρόσκαιρα, μέχρι και ξένους φιλέλληνες, όπως ο παντελώς ανίκανος Κόχραν.

Μία απ' τις προσωπικότητες που συνδύαζε άριστη πολεμική γνώση, αλλά και πολιτική αντίληψη, ήταν ο Κολοκοτρώνης. Αν και το πεδίο διοίκησής του περιορίζονταν στον Μωριά, και εκεί χωρίς να είναι απόλυτο, έδειξε πως είχε τα εχέγγυα να μετατραπεί στον γενικό αρχηγό του επαναστατικού κινήματος. Αν και ολιγογράμματος γνώριζε σε ικανοποιητικό βαθμό τις διεθνείς εξελίξεις και είχε ευρύτερη γεωπολιτική αίσθηση, ενώ ο χαρακτήρας του συχνά βοήθησε να κρατηθούν οι ισορροπίες προς όφελος των Ελλήνων.

Η στάση του Κολοκοτρώνη στο ζήτημα των Εμφυλίων ήταν πολύ πιο ήπια και ανεκτική προς τον αντίπαλο σε σχέση με τους άλλους παράγοντες της εποχής. Προσπάθησε πάση θυσία να αποφύγει την ένοπλη σύρραξη για το ξέσπασμα της οποίας δεν ευθύνεται. Είχε, ούτως ή άλλως, σε αρκετές περιπτώσεις αποτρέψει τους στρατιώτες του απ' το να σκοτώσουν τους κοτζαμπάσηδες. Η μοναδική ικανότητά του να συγχωρεί ακόμα και όσους του προκάλεσαν μεγάλες συμφορές έσωσε πολλάκις την Επανάσταση. Ο Κολοκοτρώνης συγχώρησε ανθρώπους, όπως οι Δεληγιανναίοι που του είχαν υπεξαίρεσει προεπαναστατικά την περιουσία, οι μοναχοί του Μεγάλου Σπηλαίου, τους οποίους θεωρούσε υπεύθυνους για τον φρικτό θάνατο του αδερφού του Γιάννη, οι συγγενείς του Πλαπούταιοι και ο Αντώνης Κολοκοτρώνης, που στον πρώτο Εμφύλιο βρέθηκαν στο απέναντι στρατόπεδο. Αδερφοποιήθηκε με τον Καραϊσκάκη, ο οποίος είχε λάβει διαταγή να τον εξοντώσει και γενικά δεν συγκρούστηκε με κανέναν από όσους ευθύνονταν για τον διωγμό και την φυλάκισή του. Ακόμα και μετά την εντολή του να εκτελεστεί ο Νενέκος πέρασε ώρες δακρύβρεκτης προσευχής μπροστά στην εικόνα της Παναγίας. Η πρακτική του αυτή, απότοκος της Χριστιανικής Πίστης, που διέπνεε κάθε πτυχή του βίου του, είχε ταυτόχρονα σωτήρια επίδραση και στον πολιτικό τομέα.

Ταυτόχρονα, ο Κολοκοτρώνης είχε συναίσθηση της σημασίας των επαναστατικών γεγονότων στην διεθνή πολιτική σκηνή. Γνώριζε πως ένα βασικό διακύβευμα ήταν να διεθνοποιηθεί το ελληνικό ζήτημα. Ήξερε πως έπρεπε να πειστεί η ξένη διπλωματία, ότι η Επανάσταση δεν ήταν κοινωνική, αλλά εθνοαπελευθερωτική. Για αυτό πάσχιζε με κάθε τρόπο να στερεί επιχειρήματα απ' την κλίκα του Μέττερνιχ. Σε αυτό το πλαίσιο όταν κατά την κατάληψη της Τριπολιτσάς κάποιοι αγανακτισμένοι απ' την συμπεριφορά των κοτζαμπάσηδων θέλησαν να καταφερθούν εναντίον τους, ο Κολοκοτρώνης τους απέτρεψε λέγοντας πως δεν πρέπει να μας πουν <<καρμπονάρους>>. Προφανώς το ιδεολογικό υπόβαθρο των επαναστατών δεν είχε σχεδόν καμία σχέση με αυτό των Ιταλών συνωμοτών, αλλά ο Κολοκοτρώνης είχε επιπρόσθετα αντιληφθεί πόσο βασικό ήταν να μην δοθούν λαβές στους ευαίσθητους σε τέτοια ζητήματα ξένους ηγεμόνες. Έχοντας προβλέψει, επίσης, ότι την απελευθέρωση της Τριπολιτσάς θα συνόδευε η σκληρή αντεκδίκηση των Ελλήνων, είχε φροντίσει να απομακρύνει τον Υψηλάντη σε μια

ανούσια εκστρατευτική αποστολή. Έτσι, για πολλά χρόνια η απάντηση των φιλελλήνων σε όσους ξένους προέβαλαν τις σφαγές της Τριπολιτσάς ως επιχείρημα για την <<βαρβαρότητα>> και άρα την ανικανότητα των Ελλήνων να αυτοδιοικηθούν, ήταν πως αυτές έγιναν ερήμην της ηγεσίας της Επανάστασης. Συνάμα, όμως, προλήφθηκε και ο εκκολαπτόμενος διχασμός καθώς ο Υψηλάντης επιθυμούσε τα λάφυρα να καταλήξουν σε κοινό ταμείο, πράγμα ακατανόητο για τους αγανακτισμένους Πελοποννησίους, οι οποίοι έβρισκαν μέσα στην Τριπολιτσά προσωπικά τους αντικείμενα, τα οποία οι Τούρκοι τους είχαν λαφυραγωγήσει.

Ο Κολοκοτρώνης, έπειτα, θα λέγαμε ότι πόνταρε έγκαιρα στο σωστό άλογο, μεταξύ των Μεγάλων Δυνάμεων. Αν και ιδεολογικά βρίσκονταν εγγύτερα στην Ρωσία, ο Γέρος ανήκε σε αυτούς που ζητούσαν μετά το 1826 βοήθεια απ' την Αγγλία. Το συγκριτικό πλεονέκτημα, την δεδομένη στιγμή, της Αγγλίας, σε σχέση με την ομόδοξη Ρωσία και την Γαλλία των πολλών φιλελλήνων, ήταν ο υπουργός Εξωτερικών Κάνιγκ. Ο Κάνιγκ για μια σειρά λόγων στήριξε σθεναρά και έμπρακτα την υπόθεση της ελληνικής ανεξαρτησίας. Η παρουσία έπειτα του ξαδέρφου του διπλωμάτη στην Κωνσταντινούπολη, αναβάθμιζε ακόμα περισσότερο τις δυνατότητές του. Ο εν λόγω διπλωμάτης, άλλωστε, έδωσε την εντολή για την Ναυμαχία του Ναυαρίνου. Επτανήσιοι φίλοι του, άριστοι γνώστες της πολιτικής σκηνής της Αλβιώνας, είχαν ενημερώσει τον Κολοκοτρώνη σχετικά και τον είχαν φέρει σε επαφή με τον Άγγλο πολιτικό. Στην αλληλογραφία του ο Γέρος πάντα τόνιζε την σπουδαιότητα της ανεξαρτησίας και όχι απλά της αυτοδιοίκησης ή της αναγνώρισης ορισμένων δικαιωμάτων. Δυστυχώς, βέβαια, από πολιτειακής άποψης το αποτέλεσμα του '21 απείχε από αυτό που ονειρεύονταν οι συντελεστές του, αλλά αυτό είναι μια άλλη μεγάλη συζήτηση.

Γενικά, πάντως, ο Κολοκοτρώνης σε όλη του την πορεία συγκυριακά αναζητούσε ξένες συμμαχίες, ανάλογα με τα ελληνικά γεωπολιτικά συμφέροντα. Προεπαναστατικά, κατά την διάρκεια της Επανάστασης και μετέπειτα ήρθε κατά καιρούς σε επαφή με Γάλλους, Άγγλους, Ρώσους, Αλβανούς, με κριτήριο τις κοινές επιδιώξεις και μόνο. Πάντα, όμως, τόνιζε ότι οι Έλληνες την λευτεριά μας θα την κατακτούσαμε μόνοι μας με την βοήθεια του Θεού και δεν πρέπει να εξαρτόμαστε από κανένα ξένο.

Η βαθιά στρατηγική αντίληψη του Κολοκοτρώνη αποδεικνύεται και απ' τον τρόπο με τον οποίο αντιμετώπισε τους Αλβανούς. Γνωρίζοντας πολύ καλά την ψυχосύνθεσή τους -προεπαναστατικά είχε συμπολεμήσει με τον ονομαστό Αλή Φαρμάκη- ήξερε πως ο δεσμός τους με τους Τούρκους στηρίζονταν αποκλειστικά στο μπαχτσίσι. Φρόντισε, λοιπόν, να αναπτύξει ξεχωριστή επαφή και να κτίσει σχέση εμπιστοσύνης μαζί τους. Για αυτό μερίμνησε ιδιαίτερα για να διασωθούν απ' την Τριπολιτσά και να επιστρέψουν στην πατρίδα τους. Όταν, μάλιστα, κάποιοι Έλληνες θέλησαν να τους επιτεθούν στην Βοστίτσα ο απεσταλμένος του Κολοκοτρώνη Πλαπούτας τους απέτρεψε με πολύ σκληρό τρόπο. Αυτή η στάση είχε σαν αποτέλεσμα μετέπειτα πολλοί Αλβανοί να αρνούνται να στρατολογηθούν και να πολεμήσουν τους Έλληνες. Ορισμένοι που είχαν ακολουθήσει τον στρατό του Δράμαλη λιποτάκτησαν όταν πάτησαν στον Μωριά, ενθουμούμενοι τις συμφωνίες που είχαν συνάψει με τον Κολοκοτρώνη στην Τριπολιτσά. Γενικά, ο Γέρος με την τακτική που ακολούθησε εξουδετέρωσε το πλέον αξιόμαχο, κατά τα πρώτα χρόνια της Επανάστασης, κομμάτι του εχθρικού στρατού, ενώ δημιούργησε και διχόνοια μεταξύ Τούρκων και Αλβανών μέσα σε πολιορκούμενες πόλεις.

Πηγή : <http://www.antibaro.gr/>